

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Αριθμός γνωμοδότησης 112/2023

ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
(Τμήμα Α')
Συνεδρίαση της 30ής Οκτωβρίου 2023

Σύνθεση

Πρόεδρος: Στυλιανή Χαριτάκη, Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ.

Μέλη: Αφροδίτη Κουτούκη, Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ., Σταύρος Σπυρόπουλος, Διονύσιος Χειμώνας, Ευτυχία Κασομένου, Κωνσταντίνος Γεωργιάδης, Αντώνιος Αντωνίου, Ελένη Λευθεριώτου, Εμμανουέλα Πανοπούλου, Ουρανία Πατσοπούλου, Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους.

Εισηγήτρια: Ανδριανή Κατσαρού, Πάρεδρος Ν.Σ.Κ. (γνώμη χωρίς ψήφο).

Αριθμός ερωτήματος: Το έγγραφο με αριθμό πρωτ. (0) 62501-23/25-5-2023 του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων/Διεύθυνση Ειδικών Παρακαταθηκών (Δ4).

Περίληψη ερωτήματος: Ερωτάται εάν μπορεί το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων να αποδώσει χρηματική παρακαταθήκη στον δικαστικώς αναγνωρισθέντα δικαιούχο αυτής πριν την πλήρωση της αναβλητικής αίρεσης

(όρου) της προσκόμισης φορολογικής και ασφαλιστικής ενημερότητας που έχει τεθεί από τον καταθέτη στο σχετικό Γραμμάτιο Σύστασης.

Στο πιο πάνω ερώτημα, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Τμήμα Α΄) γνωμοδότησε ως εξής:

Ιστορικό

Στο παραπάνω έγγραφο ερώτημα της υπηρεσίας και στα στοιχεία του φακέλου που το συνοδεύουν, όπως, στη συνέχεια, αυτά συμπληρώθηκαν και διευκρινίσθηκαν από την ερωτώσα υπηρεσία, εκτίθεται το ακόλουθο πραγματικό:

1. Ο «Ο. Μ. Μ. Θ.» κατέθεσε στο Κατάστημα Θεσσαλονίκης του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων το ποσό των 3.139.203, 25 ευρώ και συνεστήθη το με αρ. 148325/16-12-2008 Γραμμάτιο Σύστασης Παρακαταθήκης με την εξής αιτιολογία: *«Αποπληρωμή της εταιρείας «Θ. ΑΕ» αναδόχου του έργου "Μ. Μ. Θ. Β΄ φάση- εξυγίανση του εδάφους για το κτίριο Β΄ και τους χώρους στάθμευσης. Το εργολαβικό αντάλλαγμα του εν λόγω έργου έχει εκχωρηθεί από την ανάδοχο δικαιούχο στην Ε. Τράπεζα της Ελλάδος δυνάμει της από 27-9-2004 σύμβασης εκχώρησης λόγω ενεχύρου. Το ποσό θα αποδοθεί με την προσκόμιση φορολογικής και ασφαλιστικής ενημερότητας από την Θ.ΑΕ (εκχωρήτρια) ΥΠΕΡ της Θ. ΑΕ.»*. Σημειώνεται ότι καθολική διάδοχος της «Ε. Τράπεζας της Ελλάδος ΑΕ» έχει ήδη καταστεί η «Α.ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΕ».

2. Το Ελληνικό Δημόσιο (ΔΟΥ ΦΑΕ Θεσ/κης), δυνάμει του με αρ. 9794/261/13-4-2010 κατασχετηρίου εγγράφου, προέβη σε αναγκαστική κατάσχεση της ανωτέρω αναφερόμενης δημόσιας κατατεθείσας απαίτησης εις χείρας του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων ως τρίτου και κατά της οφειλέτριάς του εταιρείας «Θ.ΑΕ», η οποία, με την με αριθμό 1307/8-7-2011 απόφαση του Εφετείου Θεσσαλονίκης, τέθηκε στο καθεστώς της ειδικής εκκαθάρισης του άρθρου 46^α του ν.1892/1990 και ορίστηκε εκκαθαρίστρια η εταιρεία «Α.Α.Α. ΑΕ».

3. Στα πλαίσια της ως άνω κατάσχεσης, το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων προέβη στη με αρ. 849/26-4-2010 Δήλωση Τρίτου ενώπιον του Ειρηνοδίκη Θεσσαλονίκης, στην οποία ανέφερε, μεταξύ άλλων, ότι ουδέν ποσό οφείλεται στην καθής η κατάσχεση με ελεύθερη σ' αυτήν απόδοση, καθώς και την ύπαρξη του ως άνω γραμματίου παρακαταθήκης. Επιπλέον, ανέφερε ότι στο Ταμείο υφίστανται διασφαλίσεις συμφερόντων του Ελληνικού Δημοσίου κατά της καθής η κατάσχεση, οι οποίες παραμένουν ενεργείς και αφορούν τη δέσμευση του 50% κάθε ποσού που οφείλεται σ' αυτήν.

4. Κατά της ως άνω Δήλωσης Τρίτου, το Ελληνικό Δημόσιο άσκησε την με αρ.κατ. 21145/2010 ανακοπή ενώπιον του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης. Στη δίκη αυτή ασκήθηκαν οι εξής παρεμβάσεις: α) της «Θ. ΑΕ», εκπροσωπούμενης από την ειδική εκκαθαρίστρια «Α. Α. Α. ΑΕ», κατά του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων και κατά του Ελληνικού Δημοσίου και β) της «Α.ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΑΕ», ως καθολικής διαδόχου της «Ε. ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΑΕ», επίσης κατά του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων και κατά του Ελληνικού Δημοσίου. Καθεμιά από τις δύο παρεμβαίνουσες, μεταξύ των άλλων, ζήτησαν να αναγνωριστεί η υποχρέωση του Ταμείου να τους καταβάλει το ποσό του συσταθέντος γραμματίου (3.139.203, 25 ευρώ) χωρίς την υποχρέωση προσκόμισης φορολογικής και ασφαλιστικής ενημερότητας, δεδομένου ότι καθεμιά θεωρούσε τον εαυτό της δικαιούχο.

5. Επί της ανακοπής του Ελληνικού Δημοσίου και των παρεμβάσεων, εκδόθηκε η με αρ. 15001/25-9-2017 απόφαση του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης, η οποία, μετά τον κατ' αυτήν χαρακτηρισμό των δικογράφων, απέρριψε την ανακοπή του Ελληνικού Δημοσίου ως απαράδεκτη λόγω της εκπρόθεσμης άσκησής της.

Περαιτέρω, όσον αφορά την παρέμβαση της «Θ. ΑΕ», όπως εκπροσωπήθηκε στη δίκη, ως προς το προαναφερθέν στην παράγραφο 4 αίτημα, αυτή απορρίφθηκε λόγω ελλείψεως ενεργητικής νομιμοποίησεως της παρεμβαίνουσας, καθόσον το δικαστήριο δέχθηκε ότι, εφόσον το επίδικο ποσό του Γραμματίου (εργολαβικό αντάλλαγμα) είχε εκχωρηθεί από αυτήν λόγω ενεχύρου βάσει της από 27-9-2004 σύμβασης, στην ενεχυρούχο

δανείστρια «Ε. Τράπεζα», μετά την επίδοση αυτής στον οφειλέτη «Ο. Μ. Μ. Θ.» έχει επέλθει αποκοπή της απαίτησης αυτής από την ενεχυράστρια αυτής («Θ.ΑΕ»), η οποία δεν δικαιούται σε καμία περίπτωση ούτε να την εισπράξει ούτε να κινηθεί δικαστικά προς είσπραξή της, αφού το σχετικό δικαίωμα έχει περιέλθει αποκλειστικά στην ενεχυρούχο δανείστρια τράπεζα («Ε. ΤΡΑΠΕΖΑ» και ήδη «Α.ΤΡΑΠΕΖΑ»).

Όσο δε αφορά την παρέμβαση της «Α. ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΑΕ», ως καθολικής διαδόχου της «Ε. ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΑΕ», ως προς το ίδιο αίτημα, αυτή απορρίφθηκε ως μη νόμιμη, για το λόγο ότι το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων είναι υποχρεωμένο εκ του νόμου να τηρήσει τον όρο (αίρεση) που έθεσε ο καταθέσας σ' αυτό «Ο.Μ.Μ. Θ.» περί μη απόδοσης του κατατεθέντος χρηματικού ποσού χωρίς την προσκόμιση ασφαλιστικής και φορολογικής ενημερότητας της (υπέρ ης η κατάθεση) εταιρείας «Θ.ΑΕ» ενόσω αυτός δεν ανακαλείται από τον καταθέτη.

6. Κατά της ανωτέρω με αρ.15001/2017 απόφασης του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης άσκησαν εφέσεις α) το Ελληνικό Δημόσιο κατά του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων, της «Θ. ΑΕ» και της «Α. ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΑΕ» και β) η «Θ. ΑΕ», εκπροσωπούμενης από την ειδική εκκαθαρίστρια «Α.Α.Α. ΑΕ» κατά του Ταμείου, του Ελληνικού Δημοσίου και της «Α. ΑΕ».

Η «Α. ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΕ» δεν άσκησε έφεση.

7. Επί των ανωτέρω εφέσεων, εκδόθηκε η με αρ. 82/11-1-2021 απόφαση του Εφετείου Θεσσαλονίκης (Τμήματος Δ' Τριμελούς), η οποία απέρριψε και τις δύο εφέσεις κατ' ουσίαν. Ειδικότερα :

α) απέρριψε την έφεση του Ελληνικού Δημοσίου για τον λόγο ότι η ανακοπή του ασκήθηκε εκπρόθεσμα, β) έκρινε ότι η ασκηθείσα πρωτοδίκως παρέμβαση της «Θ. ΑΕ», όπως αυτή εκπροσωπήθηκε στη δίκη, ως προς το αίτημα να αναγνωρισθεί η υποχρέωση του Ταμείου να της καταβάλει το ποσό του συσταθέντος γραμματίου (3.139.203, 25 ευρώ) αποτελεί συνεκδικαζόμενη αγωγή και όχι παρέμβαση (διότι εισήχθη διαφορετικό αντικείμενο δίκης από εκείνο της κύριας δίκης της ανακοπής) και απέρριψε την παρέμβαση-αγωγή λόγω ελλείψεως ενεργητικής νομιμοποίησεως,

δεχόμενη (η απόφαση) τα ίδια που έγιναν δεκτά πρωτοδίκως. Ότι δηλαδή, το παρακατεθέν ποσό των 3.139.203,25 ευρώ, για το οποίο επιβλήθηκε στα χέρια του Ταμείου η αναγκαστική κατάσχεση του Δημοσίου, είχε ήδη εκχωρηθεί, με την από 27-9-2004 σύμβαση, στην ενεχυρούχο δανείστρια της Θ. ΑΕ, Ε. ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΕ (καθολική διάδοχος της οποίας είναι Α. ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΕ) και, επομένως, η εκχωρήτρια Θ. ΑΕ έχει αποξενωθεί και δεν μπορεί να αναμιχθεί με οποιονδήποτε τρόπο στην απαίτηση, πραγματικός και αποκλειστικός δικαιούχος της οποίας είναι πλέον ο εκδοχέας, δηλαδή η Α. ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΕ, στην οποία και μόνο δικαιούται το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων να καταβάλει το κατατεθέν από τον οφειλέτη χρηματικό ποσό.

Επίσης, το δικάσαν Εφετείο, με την προαναφερθείσα απόφασή του, εξετάζοντας λόγο εφέσεως της εταιρείας «Θ.ΑΕ», όπως εκπροσωπήθηκε στη δίκη, που αφορούσε παράπνοο κατά της κρίσης της πρωτόδικης απόφασης ότι το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων είναι υποχρεωμένο να τηρήσει τον όρο (αίρεση) που έθεσε ο διενεργήσας την παρακατάθεση «Ο.Μ. Μ. Θ.» και να μην προχωρήσει, βάσει της σύμβασης παρακαταθήκης, στην απόδοση σε οποιονδήποτε του εν λόγω ποσού πριν να πληρωθεί η τεθείσα αίρεση της προσκόμισης πιστοποιητικών φορολογικής και ασφαλιστικής ενημερότητας, εκτίμησε και χαρακτήρισε την παρέμβαση της «Α.ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΑΕ», ως προς το αίτημα της ελεύθερης απόδοσης του ποσού του Γραμματίου σ' αυτήν, ως αγωγή, απέρριψε δε τον προβληθέντα σχετικό λόγο ως απαράδεκτο.

8. Κατά της με αρ. 82/2021 απόφασης του Εφετείου Θεσσαλονίκης και εντός της διετούς προθεσμίας από τη δημοσίευση της εφετειακής απόφασης (11-1-2021) προς άσκηση αναίρεσης (προθεσμία η οποία έληξε στις 18-4-2023) , ασκήθηκε η με αρ.κατ. 704/51/7-3-2023 αναίρεση από το Ελληνικό Δημόσιο με την οποία παραπονείται για εσφαλμένη κρίση του δικάσαντος δικαστηρίου ως προς την εκπρόθεσμη άσκηση της ανακοπής του και του εντεύθεν απαραδέκτου αυτής, της οποίας εκκρεμεί η συζήτηση.

Η «Α. ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΕ» δεν άσκησε ούτε έφεση ούτε αναίρεση κατά της πρωτόδικης απόφασης (η προθεσμία προς άσκηση αναίρεσης κατά της πρωτόδικης απόφασης έληξε στις 30-6-2022).

9. Στις 7-11-2022, η «Α. ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΕ», απέστειλε στο Ταμείο μήνυμα ηλεκτρονικής αλληλογραφίας, στο οποίο ισχυρίζεται ότι με την απόφαση με αρ. 82/2021 του Τριμελούς Εφετείου Θεσσαλονίκης αναγνωρίστηκε δικαιούχος του κατατεθέντος ποσού και αιτείται την απόδοση του ποσού του Γραμματίου καθώς και να ενημερωθεί για τη διαδικασία και τα έγγραφα που απαιτούνται προκειμένου να το εισπράξει.

Κατόπιν τούτων, η Δ/ση Ειδικών Παρακαταθηκών (Δ4) του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων, υπέβαλε το κρινόμενο ερώτημα, για τον αν μπορεί και με ποιες προϋποθέσεις να αποδοθεί το ποσό της παρακαταθήκης στην αιτούσα Τράπεζα.

Νομοθετικό πλαίσιο

10. Στον Αστικό Κώδικα ορίζονται τα εξής:

`Αρθρο 427

« Ο οφειλέτης έχει το δικαίωμα σε περίπτωση υπερημερίας του δανειστή να προβεί σε δημόσια κατάθεση του οφειλομένου, αν αυτό συνίσταται σε χρήματα ή άλλα πράγματα δεκτικά κατάθεσης κατά το νόμο.».

`Αρθρο 431

«Η δημόσια κατάθεση επιφέρει απόσβεση της ενοχής σαν να είχε γίνει κατά το χρόνο της κατάθεσης καταβολή από τον οφειλέτη.».

`Αρθρο 432

«Ο δανειστής έχει το δικαίωμα οποτεδήποτε να απαιτήσει από την αρχή το αντικείμενο που έχει κατατεθεί. Ο οφειλέτης όμως, εφόσον είναι υπόχρεος στην παροχή μόνο έναντι αντιπαροχής του δανειστή, μπορεί με δήλωσή του κατά την κατάθεση να εξαρτήσει την εκ μέρους του δανειστή απαίτηση του αντικειμένου που κατατέθηκε από τη σύγχρονη εκπλήρωση της αντιπαροχής.».

`Αρθρο 434

«Αν ο οφειλέτης, για λόγο που αφορά το πρόσωπο του δανειστή ή εξαιτίας εύλογης αβεβαιότητας ως προς το πρόσωπο του δανειστή, αδυνατεί να εκπληρώσει με ασφάλεια την υποχρέωσή του, έχει το δικαίωμα να προβεί σε δημόσια κατάθεση με τα ίδια αποτελέσματα όπως στην περίπτωση της υπερημερίας του δανειστή.....».

`Αρθρο 455

«Ο δανειστής μπορεί με σύμβαση να μεταβιβάσει σε άλλον την απαίτησή του χωρίς τη συναίνεση του οφειλέτη (εκχώρηση).».

`Αρθρο 460

«Ο εκδοχέας δεν αποκτά δικαίωμα απέναντι στον οφειλέτη και στους τρίτους πριν ο ίδιος ή ο εκχωρητής αναγγείλει την εκχώρηση στον οφειλέτη.».

`Αρθρο 461

«Ο οφειλέτης ελευθερώνεται, αν πριν από την αναγγελία καταβάλει στον εκχωρητή το χρέος ή συνομολογήσει με αυτόν σύμβαση άφεσης.».

`Αρθρο 462

«Υποχρεώσεις του οφειλέτη προς τον εκδοχέα Ο οφειλέτης έχει προς τον εκδοχέα τις ίδιες υποχρεώσεις που είχε προς τον εκχωρητή.».

`Αρθρο 822

«Με τη σύμβαση της παρακαταθήκης ο θεματοφύλακας παραλαμβάνει από άλλον κινητό πράγμα για να το φυλάει με την υποχρέωση να το αποδώσει όταν του ζητηθεί.....».

11. Στις διατάξεις των άρθρων 35, 36 παρ. 1, 39, 44 και 47 παρ. 1 του ν.δ. της 17-7/13-8-1923 (Α'224) «περί ειδικών διατάξεων επί ανωνύμων εταιρειών», που διατηρήθηκαν σε ισχύ με το άρθρο 41 ΕισΝΑΚ, και ακολούθως με το άρθρο 52 παρ. 3 ΕισΝΚΠολΔ, η εφαρμογή του οποίου επεκτάθηκε στις τράπεζες με το άρθρο 26 παρ. 9 του ν. 2076/1992 (Α' 130), ορίζονται τα εξής:

Άρθρο 35

«Αι διατάξεις του παρόντος κεφαλαίου εφαρμόζονται, οσάκις η εταιρεία (πιστώτρια) λαμβάνει ενέχυρον κινητόν πράγμα ή απαίτησιν α) λόγω δανείου, είτε απλού, είτε επ' ανοικτώ λογαριασμού, β)....».

Άρθρο 36

«1. Προς σύστασιν του ενεχύρου απαιτείται σύμβασις ενεχυριάσεως ...».

Άρθρο 39

«1. Εάν αντικείμενον της ενεχυριάσεως είναι απαίτησις ονομαστική του οφειλέτου κατά τρίτου, η ενεχυριάσις συνεπάγεται εκχώρησιν της απαιτήσεως υπό του οφειλέτου προς την πιστώτριαν.

2. Αντίγραφον της συμβάσεως ενεχυριάσεως επιδίδεται τω τρίτω.

3. Από της επιδόσεως θεωρείται η πιστώτρια, ως νεμομένη την απαίτησιν».

Άρθρο 44

«Εάν αντικείμενον της ενεχυριάσεως είναι απαίτησις, η πιστώτρια δικαιούται ίνα εισπράξη την απαίτησιν ως εκδοχεύς, το δε μετά την εξόφλησιν υπόλοιπον αποδίδει τω οφειλέτη.».

Άρθρο 47

«1. Αι διατάξεις των προηγουμένων άρθρων του παρόντος κεφαλαίου εφαρμόζονται επί δανείου (πιστώσεως) επ' ανοικτώ λογαριασμού.».

12. Στις διατάξεις των άρθρων 30 παρ. 1, 2 και 3, 32 και 34 του ν.δ.356/1974 (ΚΕΔΕ) (Α' 90), όπως ίσχυαν πριν την κατάργησή του με το άρθρο 85 παρ. 5 του νέου Κ.Ε.Δ.Ε., ο οποίος κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο Ν.4978/2022 (Α' 190) και ισχύουν εν προκειμένω ως εκ του χρόνου επιβολής της κατάσχεσης του Ελληνικού Δημοσίου, ορίζονταν τα εξής:

Άρθρο 30

«1. Η κατάσχεσις εις χείρας τρίτων των εις χείρας αυτών ευρισκομένων χρημάτων, καρπών και άλλων κινητών πραγμάτων του οφειλέτου του Δημοσίου ή των οφειλομένων εν γένει προς αυτό, ενεργείται υπό του Διευθυντού του Δημοσίου Ταμείου διά κατασχετηρίου εγγράφου μη κοινοποιουμένου εις τον οφειλέτην,....

2. Διά του κατασχετηρίου εγγράφου προσκαλείται ο τρίτος όπως τα μεν υπ' αυτού εις τον οφειλέτην του Δημοσίου οφειλόμενα χρήματα, καταθέση εντός οκτώ ημερών εις το Δημόσιον Ταμείον, τα δε παρ' αυτώ ευρισκόμενα κινητά πράγματα παραδώση εις τον εν τω κατασχετηρίω οριζόμενον συμβολαιογράφον ή φύλακα,....

3. Από της ημέρας κοινοποιήσεως του κατασχετηρίου εις τον τρίτον δεν δύναται ούτος να αποδώση προς τον οφειλέτην του Δημοσίου τα κατασχεθέντα χρήματα ή πράγματα ουδέ δύναται να συμψηφίση προς ανταπαιτήσεις του μεταγενεστέρας της κατασχέσεως, της κατασχέσεως επιφερούσης τα αποτελέσματα αυτοδικαίως χωρούσης αναγκαστικά εκχωρήσεως.».

Άρθρο 32.

«1. Εάν ο τρίτος ουδέν οφείλει ή δεν οφείλει όλα τα αναφερόμενα εις το κατασχετήριο έγγραφον του Δημοσίου Ταμείου χρήματα ως και άλλα πράγματα ή δεν υποχρεούται εις την άμεσον απόδοσιν αυτών, ένεκα των υφισταμένων μεταξύ αυτού και του οφειλέτου συμφωνιών ή εξ άλλου νομίμου λόγου, ο τρίτος οφείλει να δηλώση τούτο εντός οκτώ ημερών από της επιδόσεως του κατασχετηρίου.»

Άρθρον 34

«Ανακοπήν κατά της δηλώσεως ασκεί ο Διευθυντής του Δημοσίου Ταμείου, εντός μηνός από της κοινοποιήσεως της δηλώσεως ή από της περιελεύσεως αυτώ της εκθέσεως της ενώπιον του Ειρηνοδίκου γενομένης δηλώσεως....».

13. Στην ειδική νομοθεσία που διέπει το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων, η οποία εξακολουθεί και σήμερα να ισχύει, κατ' εξαίρεση των οικείων διατάξεων του Αστικού Κώδικα ή συμπληρωματικώς προς αυτές, και δη στις διατάξεις των άρθρων 2 εδ. α', 3 και 18 εδ. α' του Προεδρικού Διατάγματος της 30.12.1926/3.1.1927 «Περί συστάσεως και αποδόσεως παρακαταθηκών και καταθέσεων παρά τω Ταμείω Παρακαταθηκών και Δανείων» (Α' 1) ορίζονται τα ακόλουθα:

Άρθρο 2

«Κατά ταύτα αι παρά τω Ταμείω Παρακαταθηκών και Δανείων πραγματοποιούμενοι καταθέσεις διακρίνονται εις υποχρεωτικές παρακαταθήκας και εκούσιας καταθέσεις και δύνανται να συνίστανται α) εις μετρητά, β) εις τίτλους του Δημοσίου χρέους του Κράτους, γ) εις έντοκα γραμμάτια του Δημοσίου, δ) εις παν άλλον έγγραφον ή τίτλον δηλωτικόν αξίας κατά νόμον και ε) εις κινητά τιμαλή....».

Άρθρο 3

«Αι υποχρεωτικάί παρακαταθήκαι διακρίνονται εις : α) δικαστικάς β) εγγυοδοτικάς και γ) διοικητικάς. Α' Δικαστικάί. Αι δικαστικάί παρακαταθήκαι, είτε εις μετρητά είτε αυτούσιοι ουδένα αποφέρουσιν εκ του Ταμείου τόκον εις τον δικαιούχον, αποσκοπούσι δε την εξυπηρέτησιν υπαρχούσης ιδιωτικής διαφοράς και είναι ειδικώτερον αι εξής ενδεικτικώς αναφερόμεναι : 1) Αι κατά τας περιπτώσεις του Αστικού ή Δικονομικού Δικαίου λόγω εγγυήσεως είτε προς άρσιν αμφιβολιών περί υπάρξεως δικαιώματος είτε προς εξασφάλισιν καταβολής χρέους ή εκπληρώσεως υποχρεώσεως. 2) 3) Αι προς

πληρωμήν οφειλής χρηματικού ποσού, ην ό οφειλέτης αδυνατεί νά καταβάλη εις τον δανειστήν του είτε διότι ο δανειστής αρνείται να παραλάβη ταύτην νομίμως προσφερομένην είτε λόγω αντιρρήσεων ή κατασχέσεως ή δι' άλλην αιτίαν.».

Άρθρο 18

«Η απόδοσις των παρακαταθηκών ενεργείται παρά των Ταμείων παρ' αίς αύται εύρηνται εγγεγραμμένοι, εις τόν δικαιούχον ή τον νόμιμον αυτού αντιπρόσωπον επί τη προσκομίσει του γραμματίου της αποδοτέας παρακαταθήκης καί των απαιτουμένων δικαιολογητικών εγγράφων.».

Ερμηνεία και εφαρμογή διατάξεων

Από τις προαναφερόμενες διατάξεις, ερμηνευόμενες αυτοτελώς, αλλά και σε συνδυασμό μεταξύ τους, ενόψει και όλου του νομικού πλαισίου εντός του οποίου εντάσσονται, του σκοπού που εξυπηρετούν και την υπαγωγή σ' αυτές των πραγματικών περιστατικών που μας τέθηκαν από την ερωτώσα υπηρεσία, συνάγονται τα ακόλουθα:

14. Από τις διατάξεις των άρθρων 455, 460, 461 και 462 ΑΚ συνάγεται ότι, η σύμβαση εκχώρησης έχει ως αποτέλεσμα τη μεταβίβαση της απαίτησης από τον εκχωρητή στον εκδοχέα, που, μετά την αναγγελία, καθίσταται ο μόνος δικαιούχος αυτής, ο οποίος νομιμοποιείται πλέον να ασκήσει αγωγή κατά του οφειλέτη και όχι ο εκχωρητής, ο οποίος έχει αποξενωθεί από την απαίτηση (ΑΠ 224/2018, ΑΠ 1093/2017, 1725/2014). Το ίδιο ισχύει και επί της εκχωρήσεως που γίνεται με σκοπό την εξασφάλιση του εκδοχέα (καταπιστευτική εκχώρηση). Και στη μορφή αυτή εκχωρήσεως αποκόπτεται κάθε δεσμός του εκχωρητή με την απαίτηση, την οποία αποκτά πλήρως ο εκδοχέας, που καθίσταται πλέον το μόνο πρόσωπο που νομιμοποιείται να επιδιώξει δικαστικώς την αναγνώριση ή την επιδίκασή της σ' αυτό. Έτσι, και στην περίπτωση αυτή, ο εκχωρητής απαραδέκτως ασκεί κατά του οφειλέτη αγωγή με την οποία επιδιώκει να υποχρεωθεί ο τελευταίος να καταβάλει στον εκδοχέα την απαίτηση (ΑΠ 4/2020, 1093/2017, ΑΠ 114/2008).

15. Με τις διατάξεις των άρθρων 35, 36, 39, 44 και 47 του ν.δ. της 17-7/13-8-1923 "περί ειδικών διατάξεων επί ανωνύμων εταιρειών", εισήχθη, ως προς την ενεχυρίαση ονομαστικών απαιτήσεων προς εξασφάλιση απαιτήσεων ανωνύμων εταιρειών από δάνειο, απλό ή με ανοικτό λογαριασμό, εξαιρετικό δίκαιο και, ως εκ τούτου, οι περί ενεχύρου διατάξεις του Αστικού Κώδικα

εφαρμόζονται μόνον συμπληρωματικώς για ζητήματα μη ρυθμιζόμενα από τις ανωτέρω ειδικές διατάξεις. Κατά την έννοια των διατάξεων αυτών, η ενεχυρίαση απαιτήσεως συνεπάγεται όχι απλή επιβάρυνση αυτής, όπως η συνήθης ενεχυρίαση απαιτήσεως, αλλά την εκ του νόμου εκχώρησή της προς τον ενεχυρούχο πιστωτή, ο οποίος γίνεται πραγματικός και μοναδικός δικαιούχος της απαιτήσεως, δικαιούμενος, ως εκ τούτου, να την εισπράξει. Η εκχώρηση συντελείται όταν αντίγραφο της συμβάσεως ενεχυρίασεως επιδίδεται στον τρίτο (οφειλέτη), μετά δε την αναγγελία αυτή αποκόπτεται κάθε δεσμός του τρίτου (οφειλέτη) με τον εκχωρητή, ο οποίος αποξενώνεται και δεν μπορεί να αναμιχθεί με οποιονδήποτε τρόπο στην απαίτηση, αποκλειστικός δικαιούχος της οποίας είναι πλέον ο εκδοχέας (ΑΠ 1028/2018, ΑΠ 1447/2018, ΑΠ 1564/2017, ΝΣΚ 66/2013, ΝΣΚ 104/2014), συνήθως τράπεζα, η οποία θεωρείται όχι οιονεί νομέας αλλά νομέας αυτής της απαίτησης, η οποία και της μεταβιβάζεται από εκείνον, και συνεπώς η τράπεζα δικαιούται να εισπράξει όλη την ενεχυρασμένη απαίτηση, το δε μετά την εξόφλησή της τυχόν υφιστάμενο υπόλοιπο, αυτή οφείλει να το αποδώσει στον ενεχυραστή (ΑΠ 4/2020, 1616/2018, ΑΠ 422/2018, ΑΠ 1168/2015). Επομένως, μετά την, κατά τα εκτεθέντα, αναγγελία ο οφειλέτης δεν δικαιούται, πλέον, να καταβάλει την απαίτηση ούτε στον αρχικό δανειστή (εκχωρητή), ούτε σε άλλα πρόσωπα, τα οποία έλκουν δικαιώματα από έννομη σχέση με τον εν λόγω δανειστή, αλλά οφείλει να καταβάλει το ποσό της απαιτήσεως μόνον στον εκδοχέα (ΑΠ 4/2020).

16. Από το συνδυασμό των άρθρων 30, 32 και 34 του ΚΕΔΕ (ν.δ.356/1974), προκύπτει, ότι το Δημόσιο, για την ικανοποίηση των απαιτήσεων αυτού κατά οφειλέτη του, μπορεί να κατάσχει στα χέρια τρίτου το ποσό που αυτός οφείλει στον οφειλέτη του Δημοσίου. Αντικείμενο της κατάσχεσης στα χέρια τρίτου μπορεί να είναι και μέλλουσα απαίτηση, με την απαραίτητη όμως προϋπόθεση ότι κατά τον χρόνο επιβολής της κατάσχεσης αυτής υφίσταται η έννομη σχέση από την οποία, ως δικαιοπαραγωγική αιτία, απορρέει η ως άνω απαίτηση, αρκεί αυτή να μπορεί να προσδιοριστεί κατ' είδος και οφειλέτη, ανεξαρτήτως εάν κατά ποσό είναι αόριστη (ΝΣΚ 41/2016, 384/2013).

Η γενόμενη με την κοινοποίηση του οικείου κατασχετηρίου εγγράφου στον τρίτο κατάσχεση απαίτησης οφειλέτη του Δημοσίου εις χείρας τούτου (δηλ. τρίτου) συνεπάγεται την άμεση, αναγκαστική εκ του νόμου, εκχώρησή της στο

Δημόσιο, το οποίο καθίσταται εκδοχέας αυτής και ο τρίτος λογίζεται οφειλέτης του Δημοσίου (ΓνμδΝΣΚ 41/2016, 91/2014, 384/2013). Η αυτοδίκαιη και αναγκαστική αυτή εκχώρηση στο Δημόσιο, σε αντίθεση με την κοινή κατάσχεση των άρθρων 983 επ. ΚΠολΔ, όπου απαιτείται εμπρόθεσμη υποβολή καταφατικής δήλωσης από τον τρίτο και πάροδος της προβλεπόμενης προθεσμίας άσκησης ανακοπής, επέρχεται από μόνη την επιβολή της κατάσχεσης που συμπίπτει χρονικώς με την επίδοση στον τρίτο του κατασχετηρίου εγγράφου (ΝΣΚ 41/2016, 91/2014, 384/2013, 528/2008).

Αν ο τρίτος ισχυρίζεται, ότι δεν οφείλει ή αρνείται να καταβάλει την κατασχεθείσα χρηματική απαίτηση στο Δημόσιο, έχει υποχρέωση να προβεί αρμοδίως σε αρνητική δήλωση εντός οκτώ ημερών από την επίδοση του κατασχετηρίου (ΓνμδΝΣΚ 41/2016, 384/2013, 628/2004, ΑΠ 144/1990). Κατά της αρνητικής αυτής δηλώσεως ο Διευθυντής του Δημοσίου Ταμείου έχει δικαίωμα να ασκήσει ανακοπή εντός μηνός από της κοινοποιήσεως της δηλώσεως ή της περιελεύσεως της εκθέσεως για την ενώπιόν του Ειρηνοδίκη γενόμενη δήλωση. Αντικείμενο της τελευταίας ανακοπής είναι η ύπαρξη και η έκταση της οφειλής του τρίτου προς τον οφειλέτη του Δημοσίου (ΑΠ 4/2020, 161/2011, ΑΠ 1182/2009), δηλαδή αντικείμενο της σχετικής δίκης, που δημιουργείται μεταξύ κατασχόντος και τρίτου, είναι η εκδίκαση της απαίτησης του καθού η εκτέλεση κατά του τρίτου, ώστε να διαπιστωθεί αν ο τρίτος έχει ή όχι και με ποιους περιορισμούς οφειλές προς τον οφειλέτη του κατασχόντος (ΑΠ 1027/2020, 1386/2019, ΑΠ 354/2010, ΑΠ 663/2017, ΑΠ 500/2018).

17. Από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 432 ΑΚ και 18 του π.δ. της 30.12.1926/3.1.1927, προκύπτει ότι σε περίπτωση δημόσιας καταθέσεως την απόδοση του κατατεθέντος χρηματικού ποσού έχει δικαίωμα να ζητήσει ο δικαιούχος, ήτοι ο τρίτος υπέρ του οποίου έγινε η κατάθεση (ΑΠ 1212/2012, 1780/2011, 1922/2008).

Η δημόσια παρακατάθεση υπέρ τρίτου αποτελεί τρόπο απόσβεσης της οφειλής, την οποία ο οφειλέτης έχει την ευχέρεια να ενεργήσει ή να μην ενεργήσει, δηλαδή να συμβληθεί ή όχι με το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων (Γεωργιάδης-Σταθόπουλος, ΑΚ 432, αριθ. 3).

Περαιτέρω, από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 427, 431 και 434 του ΑΚ προκύπτει ότι με τη δημόσια κατάθεση της οφειλόμενης χρηματικής παροχής επέρχεται απόσβεση της ενοχής σαν να είχε γίνει, κατά το χρόνο της

κατάθεσης, καταβολή από τον οφειλέτη, όταν συντρέχει μία από τις περιπτώσεις που αναφέρει ο νόμος και που επιτρέπουν τη δημόσια κατάθεση, δηλαδή είτε όταν ο δανειστής έγινε υπερήμερος κατά τις διατάξεις των άρθρων 349 επόμενου του ΑΚ, είτε όταν ο οφειλέτης αδυνατεί να εκπληρώσει με ασφάλεια την παροχή του για λόγο που αφορά το πρόσωπο του δανειστή ή εξαιτίας εύλογης αβεβαιότητας ως προς το πρόσωπό του. Σε κάθε άλλη περίπτωση η δημόσια κατάθεση δεν συνεπάγεται κανένα αποτέλεσμα ως έννομη συνέπεια. (ΑΠ 326/2018, 1289/2013, 907/2005, ΑΠ 44/2004). Δεδομένου δε ότι οι δικαστικές παρακαταθήκες (άρθρα 2, 3 του π.δ. της 30.12.1926/3.1.1927) αποτελούν δημόσια κατάθεση, στις περιπτώσεις της δικαστικής παρακαταθήκης λόγω υπερημερίας του δανειστή ή εξαιτίας λόγων που ανάγονται στο πρόσωπο του τελευταίου, δύναται ο οφειλέτης, κατά το άρθρο 432 ΑΚ, να θέσει ως αίρεση (όρο) την ταυτόχρονη εκπλήρωση της αντιπαροχής. Πριν την πλήρωση της αναβλητικής αίρεσης (όρου) που έχει τεθεί από τον καταθέτη, δεν επιτρέπεται εκ μέρους του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων, που είναι απλός θεματοφύλακας (ΑΚ 822), αλλοίωση της παρακαταθήκης καθ' οιονδήποτε τρόπο ούτε απόδοση αυτής, διότι τούτο θα αναιρούσε το σκοπό της παρακαταθήκης και θα παραβίαζε τη βούληση του παρακαταθέτη και την αναβλητική αίρεση (όρο) που έχει διατυπωθεί σ' αυτήν (ΟΛΝΣΚ 131/2006)..

18. Όπως προκύπτει από το περιεχόμενο του εν λόγω γραμματίου, αυτό συνιστά περίπτωση δημοσίας καταθέσεως α) ένεκα αβεβαιότητας προς το πρόσωπο του δανειστή, αφού αναγράφεται ως δικαιούχος η «Θ.ΑΕ» αλλά με τη σημείωση ότι το ποσό του Γραμματίου (εργολαβικό αντάλλαγμα) έχει εκχωρηθεί από την τελευταία δικαιούχο στην «Ε. Τράπεζα της Ελλάδος» δυνάμει της από 27-9-2004 σύμβασης εκχώρησης λόγω ενεχύρου και β) με την όρο (αίρεση) ότι το ποσό θα αποδοθεί με την προσκόμιση φορολογικής και ασφαλιστικής ενημερότητας από την «Θ. ΑΕ» (εκχωρήτρια).

Η δικαστική εξέλιξη, μετά την κατάσχεση που επέβαλε το Ελληνικό Δημόσιο εις χείρας του Ταμείου ως τρίτου και κατά της «ΘΕΜΕΛΙΟΔΟΜΗΣ ΑΕ», έχει ανακεφαλαιωτικά ως εξής:

α) Ως προς το κεφάλαιο που εισήχθη προς δικαστική διάγνωση με τη μορφή παρέμβασης από τη «Θ. ΑΕ», όπως αυτή εκπροσωπήθηκε, κατά του

Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων και κατά του Ελληνικού Δημοσίου, και αφορά το αίτημα να αναγνωρισθεί ότι το Ταμείο υποχρεούται να καταβάλει το κατατεθέν από τον εργοδότη ποσό του εργολαβικού ανταλλάγματος, ήτοι το ποσό των 3.139.203,25 ευρώ, στην ειδική εκκαθαρίστρια «Α.Α. Α. ΑΕ», με την υπ' αριθμ. 82/2021 απόφαση του Τριμελούς Εφετείου Θεσσαλονίκης κρίθηκε ότι, κατ' ορθή εκτίμηση του δικογράφου, ασκείται, ως προς το αίτημα αυτό, αγωγή, την οποία και συνεκδίκασε, αλλά την απέρριψε λόγω ελλείψεως ενεργητικής νομιμοποίησης, για το λόγο ότι το παρακατεθέν ποσό των 3.139.203,25 ευρώ, για το οποίο επιβλήθηκε στα χέρια του Ταμείου η αναγκαστική κατάσχεση του Δημοσίου, είχε ήδη εκχωρηθεί, με την από 27-9-2004 σύμβαση, στην ενεχυρούχο δανείστρια της «Θ. ΑΕ», «Ε. ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΕ (καθολική διάδοχος της οποίας είναι η «Α. ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΕ) και, επομένως, δυνάμει των διατάξεων των άρθρων 455, 460, 461 και 462 ΑΚ και 35, 36, 39, 44 και 47 του ν.δ. της 17-7/13-8-1923 "περί ειδικών διατάξεων επί ανωνύμων εταιρειών", η εκχωρήτρια ΘΕΜΕΛΙΟΔΟΜΗ ΑΕ έχει αποξενωθεί και δεν μπορεί να αναμιχθεί με οποιονδήποτε τρόπο στην απαίτηση, πραγματικός και αποκλειστικός δικαιούχος της οποίας είναι πλέον ο εκδοχέας, δηλαδή η ALPHA ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΕ, στην οποία και μόνο δικαιούται το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων να καταβάλει το κατατεθέν από τον οφειλέτη χρηματικό ποσό. Η δικαστική αυτή απόφαση, ως προς το προαναφερθέν κεφάλαιο (αγωγή) έχει καταστεί αμετάκλητη, δεδομένου ότι δεν ασκήθηκε αναίρεση από κανένα των διαδίκων ως προς το κεφάλαιο αυτό.

β) Όσον αφορά την παρέμβαση της «Α.ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΑΕ», ως καθολικής διαδόχου της «Ε. ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΑΕ», ως προς το ίδιο αίτημα, η με αρ. 82/2021 απόφαση του Τριμελούς Εφετείου Θεσσαλονίκης, χαρακτήρισε (και) αυτήν (παρέμβαση) ως αγωγή μεταξύ της «Α.ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΑΕ» και του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων. Η δε πρωτόδικη απόφαση, απέρριψε την παρέμβαση-αγωγή αυτή ως μη νόμιμη, για το λόγο ότι το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων είναι υποχρεωμένο εκ του νόμου να τηρήσει τον όρο που έθεσε ο καταθέσας σ' αυτό «Ο.Μ.Μ.Θ.» περί μη απόδοσης του κατατεθέντος χρηματικού ποσού χωρίς την προσκόμιση ασφαλιστικής και φορολογικής ενημερότητας της (υπέρ ης η κατάθεση)

εταιρείας «Θ. ΑΕ» ενόσω αυτός δεν ανακαλείται από τον καταθέτη. Η «Α. ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΕ», όμως, δεν άσκησε ούτε έφεση ούτε αναίρεση κατά της πρωτόδικης απόφασης ως προς την κρίση της υποχρέωσης του Ταμείου να τηρήσει τον όρο που έθεσε ο καταθέτης, με αποτέλεσμα η κρίση αυτή να έχει ήδη καταστεί αμετάκλητη.

19. Παρατηρείται ότι η «Α.ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΕ», με την εξεταζόμενη από 7-12-2022 αίτησή της προς το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων, ζητεί ό,τι είχε ζητήσει και με την παρέμβαση-αγωγή της στη δίκη που ανοίχθηκε με την ανακοπή του Ελληνικού Δημοσίου, για το οποίο, όπως προαναφέρθηκε κρίθηκε αμετάκλητα (συνδυαστικά με τις δύο αποφάσεις-πρωτόδικη και εφετειακή) ότι ναι μεν είναι η δικαιούχος του εν λόγω ποσού (αμετάκλητη εφετειακή απόφαση) αλλά το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων είναι υποχρεωμένο εκ του νόμου να τηρήσει τον όρο που έθεσε ο καταθέσας σ' αυτό «Ο. Μ. Μ. Θ.» περί μη απόδοσης του κατατεθέντος χρηματικού ποσού χωρίς την προσκόμιση ασφαλιστικής και φορολογικής ενημερότητας της (υπερής η κατάθεση) εταιρείας «Θ. ΑΕ» ενόσω αυτός δεν ανακαλείται από τον καταθέτη (αμετάκλητη πρωτόδικη απόφαση), δεν παροράται δε το γεγονός ότι το Ελληνικό Δημόσιο έχει ασκήσει αναίρεση κατά της με αρ. 82/2021 απόφασης του Εφετείου Θεσσαλονίκης, η συζήτηση της οποίας εκκρεμεί, οπότε δεν μπορεί να προδικαστεί ούτε το αποτέλεσμα της δίκης αυτής, ούτε η κρίση του δικαστηρίου της ουσίας εφόσον γίνει δεκτή η αναίρεση του Ελληνικού Δημοσίου, αφού, στο δικαστήριο της ουσίας, αντικείμενο της κύριας δίκης της ανακοπής κατά της δήλωσης τρίτου είναι η εκδίκαση της απαίτησης του καθού η εκτέλεση κατά του τρίτου ώστε να διαπιστωθεί αν ο τρίτος (εν προκειμένω, το Ταμείο) έχει ή όχι και με ποιους περιορισμούς οφειλές προς τον οφειλέτη του κατασχόντος (Θ. ΑΕ).

Απάντηση

20. Σύμφωνα με τα προεκτεθέντα, στο ερώτημα που υποβλήθηκε, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Τμήμα Α΄) γνωμοδοτεί, ομόφωνα, ότι πριν την πλήρωση της αναβλητικής αίρεσης (όρου) που έχει τεθεί από τον καταθέτη στο Γραμμάτιο χρηματικής παρακαταθήκης, δηλαδή της προσκόμισης φορολογικής και ασφαλιστικής ενημερότητας, δεν επιτρέπεται εκ μέρους του

Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων, απόδοση αυτής στην δικαστικώς αναγνωρισθείσα δικαιούχο «Α. ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΕ».

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ

Αθήνα, 10 Νοεμβρίου 2023

Η Πρόεδρος

Η Εισηγήτρια

Στυλιανή Χαριτάκη

Ανδριανή Κατσαρού

Αντιπρόεδρος ΝΣΚ

Πάρεδρος ΝΣΚ